پوهاند محمد بشیر دودیال ۲۰۲۱/۱۱/۰۸

شـــهید ورونـــه

یوه لنډه تاریخی کیسه:

د کابل ښار جنوب لوري ته، کله چي د پخوانی لاهوری دروازې څخه تېرشئ او نور هم جنوب لوري ته وړاندي ځئ، نو د تاریخي بالاحصار ختیځي دروازې ته رسیږئ. له دې ځایه چي نور هم جنوب خواته روان شئ، دسرک خواسره یوه ویاله ستوی رابهیږي چي دغه ویاله پخوا د استقلال ترجادې پورې راغلې وه او په پای کي له پُل محمودخان سره د کابل سیند سره ګډېدله، هغو کلونو کي به دغه ویاله ډکه بهیدله.

د ښار جنوب لوري ته دغځیدلی سړک دوو خواووته د همدغي ویالي تر غاړې د ښنګو د زیړو ونو یو کتار ښکارېد، خو اوس یې شمېر ډېر لږ پاتې دی.

د ملک نور سرای څخه لږ ورتېر؛ دسړک ښي لاسته د یوه ډېر پخواني زیارت له پاسه څو جنډې په رپېدو ښکاري. دغه ځای کي دري قبرونه یوبل سره نږدې دي، چي اوس د ګڼي ــګوڼي له امله نه ښکاري. د قلعچې خلکو به دغه زیارت ته د دري شهیدو ورنو زیارت ویل. دغه زیارت د ډیرو پخوا وختونو کیسه کوي، آن د سلو کالو پخوا کیسه ! دهغه وخت کیسه چي (*) پر وطن باندې پرنګی راختلی و او د ولس قبضه کول یې غوښتل، خو افغانانو د خپل وطن د ساتني لپاره خپل تټرونه سپر کړل، د وطن خاوره یې له پردیو وګټله. دغه زیارت هم دهغو دریو ورونو دی چي د استقلال دبیرته ترلاسه کولولپاره د ننیګالو ولسي لښکر سره یو ځای شوی وو. دوی یواځي یوه سپین سرې مور لرله. ته به وایی چي مور خپل دغه دریواړه زامن د وطن د لارې ستري قرباني ته روزلي او لوی کړي وو.

او په هغه ورځ چي دغه دري وررونه غزا ته تلل، نو مور یې یواځي له نیمکښو دروازې تر لنډې توتي لارې پسې وکتل دعا یې وکړه، بېرته ستنه شوه او په کور کي کیناسته.

زیارت د سلو کالو پخوا کیسه کوي، جنډې د دریو ورونو کیسه کوي، د تاریخی بالاحصار لمن د ځلمو د شهادت کیسه کوي:

***

۱۸۷۹ میلادي هغه کال و چي پرنګیانو پر افغانستان د دوهم ځل لپاره یرغل راوړی و. داسي ښکاریده چي دا ځل د هیواد د جنوبي سیموپه پرتله هغوی ته د هیواد مرکزی سیمو ډېر اهمیت درلود. جنرال رابرټس هغه پرنګی جنرال و چي څلوېښت زره لښکر سره یې آسمایی غر تصرف کړ. د رابرټس لښکر د آسمایی غره مورچي ونیوې، نیمو نورو یې شیرپور کي چاونی جوړې کړی. له بلې خوا یې خپل دبُتخاک ځواکونه او په کندمک کي دجنرال ګلف فرقه شیرپور ته راوغوښتله. په دې کي ګورکه اجیر سوډېر اوپنجابی حشری هم وو. ملی مبارزینو او ننګیالو د کابل او د کابل په شاوخوا کي دخپلواکی غوښتني جنډې ورپولې. ملا مشک عالم او محمدجانخان وردک لومړی د جهاد اعلان وکړ او له ولسي لښکر سره مخ پر کابل را وخوځیدل. له شمالی څخه محمد عثمانخان ساپی او محمد شاه خان په کابل راننوتل. دا وخت

لطفاً مقالات خود را به این آدرس ارسال بدارید | مهرباني وکړئ خپلې مقالې دې آدرس ته ولیږئ: info@arianafghanistan.com

د انګریزانو د توپونو میلونه د مبارزینو خواته اړول شوي وو او په بارتو یې ورته ګونډې وهلې وې. دوی آن د خپلو آسونو وربشې زیرمه کړې وې، په وسله ښه سمبال وو. کله چې په دې پوه شول چې د ننګیالو ولسي لښکر مخ په کابل راغی او د کابل ښار ته ننوځي، نو له خپلو چونیو څخه ووتل او په ښار یې غلبله جوړه کړه، د کابل ښار ډېر وګړي یې له تیغه تېر کړل. محمدعثمانخان ساپي او ډېر نور غازیان شهیدان شول. د ښار اوسیدونکو به دشپې د جګړې لپاره تیاری نیوه او سپده داغ کې به یې د هرې کوڅې له هر سر څخه د تکبیر آوازونه اوچت وو. په دغه وخت کې د لوګر مبارزین له غلام حیدرخان څرخي سره د کابل له جنوبی لوري مخ پر بالاحصار وړاندې راتلل. د هغوی د راتګ په لاره کې له ولسي لښکرسره له هر کلي څخه ولسي ځلمیان دهغوی مشرانو سره یوځای کیدل.

***

تود اوړی تېر و، د مني شپې – ورځې وې، د لوګر د سیند اوبه خړې شوی وې او سیند د ژیو تر نیمایی بهېد، دوو خواوو سره یې د لوړو چنارونو پاڼې په ژیړېدو او رژېدو ښکاریدې، دکلیو د کورونو دتیټو بامونو پر سرونو ژیړ جوار د وچولو لپاره اوار وو، سنځلې په پخیدو وې، کلیوالو په کورونو کې وچ توت په انډیو کې اچولي وو. دوی په چاودلو پوندو او سپیرو خېرو دمني د غنمو د کښت لپاره دپولو کونجونه وهل او ورخونه یې تړل چې د غزا چیغه(**) شوه، هغوی ورخونه همداسي پرېښودل او یومونه یې ولاړ ودرول، له ولسي لښکرسره په چیغه ووتل. چا تبرونه، چا ملخي او دانپور توپکونه واخیستل او د تکبیر ناري اوچتي شوې.

د کوچنی کلی د خړو او ختینو کورونومخکي کوچنی دروازه چې سپیرې او غتې دړې یې درلودې، په لخک کې تاو شوه او درې ورونه پرله پسې سره راووتل. هغوی په غبرګه خپلې یواځینی مورسره خدای پاماني وکړه او د مبارزینو له لښکر سره ستوي شول.

ولسي لښکر لومړی په اتې او د ډولونو په غربهار او درزهار کې د کلي میدانی ته ووتل، سره راټول شول او ورپسې یې د توپکو شپیلی آسمان ته سیخي کړې، یو یو درز واوریدل شو. ورپسې د رابرټس لښکر سره برید ته وخوځیدل. دا د کابل له جنوب لوري د کلیو ولسی لښکر و چې وړاندې ته. له مستو قدمونو څخه یې یو ګرد هواته پورته کید، د دوی څه دپاسه دوه سوه تنه د بالاحصار په ټیټه لمن کې خواره وو، نور یې له دې نه هم د ختیځ لوري ته تیت شول. له دې ځایه وروسته دوی په زغرده وړاندې نه تلل، ځکه چې په دوی باندې د پاس له خوا څخه د انګریزی لښکر د وسلو ګولی راوریدې. دوی غوښتل د شپې په تیاره کې ځانونه بالاحصار ته ورسوي او د بالاحصار سرپوري دشیردروازې څوکي ونیسي. د انګریزانو توپونه او ټوپک په دغه ځای کې لویي لارې ته لمبر شوي وو او هغه یې پرله پسې ویشتله. د سړک او د لارې د خوا کلاګانې وراني شوې، ملي مبارزینو له لارې څخه ځانونه چپ کړل، په ښوره زار زمکه کې د اغزیو او لوخو شاته شول. یویو ځل به د انګریزانو د وسلو د ګولیو باران جوړ شو، ته به وایی په دغه سیمه باندې له پورته خوا څخه سره اورونه وریږي. مبارزینو د بالاحصار دغره په څوکو سترګې خښې کړې وې چې کله به هغه نیسي، خو هلته رابرټس پوخ سنګر نیولی و. د بالاحصار په ټیټو برخو کې هم دهغوی وسلې او توپونه ځای پرځای وو. د ولسي لښکرکوم ننګیالي چې وړاندې تللي وو، دهغوی پته نه معلومیده.

ورځ په تېریدو وه، لوړ مازیګر و چې ملی مبارزینو پرېکړه وکړه چې په شپه کې به پر انګریزانو یرغل کوي. د غرونو له څوکو سره د مازیګر سُرخی ښکاره شوه، اُفق د اور رنګ ونیو. د ساپیو له غرونو څخه د لمر د وړانګو وروستی لمنه ټولیدله، لا هم دپرنګیانو د وسلو غړ اوریدل کید، ځای ځای به یې له زمکي ګردونه او خاورې پورته کولې. په همدې کې د ولسی لښکر څو تنه شهیدان شوي وو، ډیرو نورو د ماښام په تته رڼا کې خپل ټپونه تړل. دا وخت د آسمان په ګوټونو کې د مني نرۍ نرۍ توره وریځ راښکاره شوه چې د ماښام له تیارې سره یې فضا نوره هم خړه-پړه کړه چې پرنګیانو باندې وېرې وزرونه وغوړول. نور نو مبارزین او ملی ننګیالي د شپې پخېدو ته تم وو...

کله چې شپه له نیمایی اوښته، ننګیالیو د بالاحصار له جنوبی او ختیزې لمنې څخه د انګریز لښکر مات کړ او هجوم همداسي وړاندې روان و. دوی ځانونه دپرنګي مورچو ته ورسول. دسبا ستورو دملی مبارزینو د وروستی برې زیری ورکاو، هرې خوا څخه د تکبیر آوازونه راتلل چې آزادی غوښتونکي مبارزین اوولسی سرتېرې یې نور هم زړور کړل.

لطفاً مقالات خود را به این آدرس ارسال بدارید | مهرباني وکړئ خپلې مقالې دې آدرس ته ولیږئ: info@arianafghanistan.com

په بالاحصار او آسمايي غره کې پرتو پرنګيانو باندې له هرې خوا حمله پيل شوه. کله چې د شپې په رګو کې د ورځې رڼا ځغليده، نو ملي مبارزينو د رابرټس ټول لښکر مات کړی و. ختيځ کې دسهار سره شفق د ولسی لښکر دشهيدانو د لوړ توغ په شان د ننګياليو برى اعلان کړ.

پرنګيانو بالاحصار پريښی و، د انګريزانو او د دوی د اجير ګورکه پنجابيانومړي او دحشرى سوډرانوجسدونه پراته وو. د مني د يخ سهار سړه هوا لګيده، توره وريځ نوره هم ګڼه او سره نږدې شوې وه او کله چې ننګياليو درې شهيد ورونه د اوسني پاخه سړک لويديځ لور ته ښخ کړل، نو د مني وريځې هم په دغه ماتم ځو اوښکې توی کړې، نرۍ نرۍ سيلۍ تر مور پورې د شهادت معراج ته دهغې د زامنو د رسيدو خبر ورساو.

***

بوډۍ مور تر ډېرو کلونو هر هرچا ته خپل زامن يادول او د هغوی کيسې يې کولې. کله چې د ادې په سر کې يو ډکی تور وېښته او خوله کې يو غاښ هم نه و پاتې، په اوړي کې به يې دغنمو وړې ټولول او د هرکال د مني په شپو کې به يې د جوارو چينک کاو او کله به يې دخلکو وړې سنې کولې. او کله به چې ادې د ژمي په اوږدو شپو کې د هر خپلوان کره ميلمه وه، تر نيمې شپې پورې به يې ماشومانو ته کيسې او نکلونه کول.

ادې به چې دهر خپلوان کره ميلمه شوه، نو د هغه کور په ماشومانو به جوړ اختر و. دژمي سړې او اوږدې شپې به د ادې په نکلونو خوږې او ژرتيريدې.

نه پوهيږم چې ماته ولې همدا اوس هم کله کله بوډۍ ادې ترسترګو شي چې د ديوال خواکې ناسته وي او په سترو-ستومانو او زهيرو لاسونو کله څرخی څرخوي او کله هم وړی ريشي. دهغې په زهيرو او رنځورو سترګو کې يوه رڼه اوښکه دهغې د ناپايه رنځونو او د زامنو د بيا نه ليدو د آرمان تجسم دی. ادې لا ډير کلونه پخوا د خپلو زامنو(ديدن) پسې تللې، خو نه پوهيږم چې ماته ولې هغه همدا اوس هم هرمنی او هر ژمی رايادېږی؟

** د افغان- انګليس دوهم جنګ ته اشاره ده. څرنګه چې دا کيسه له نن څخه ۴۲کاله مخکې ليکل شوی وه، نو اوس له سلو کالو هم زياته موده کيږی، هيله ده موضوع سو تفاهم واقع نه کړی.*

*** چيغه هغه اعلان ته ويل کېده چې د يوې مهمې موضوع خبر به يې خلکو ته رساو، دا به معمولاً د کلی د ډم له خوا د ډول غږول و، يا به جارچی په يو لوړ ځای وخوت او خلکو ته به يې اعلان کاو.*

برای مطالب ديگر پوهاند محمد بشير دوديال روی عکس کليک کنيد

لطفاً مقالات خود را به اين آدرس ارسال بداريد | مهرباني وکړئ خپلې مقالې دې آدرس ته وليږئ: info@arianafghanistan.com